

стратегічному плануванні та реалізації стратегії правління, та стратегічному контролі з боку спостережної ради. Роль незалежних директорів та комітетів ради є незначною.

4. Ради директорів японських банків складаються переважно з «внутрішніх» учасників. Питома вага незалежних директорів надзвичайно низька, а в деяких банках вони взагалі не присутні, що пов'язане з існуючими складнощами голосування дрібних акціонерів. Зовнішні директори, як правило, не є незалежними, тому що представляють урядові органи, фінансово-кредитні установи і т. ін.

5. Рада директорів у банках України є дворівневою та складається зі спостережної ради і правління, а модель ради є континентальною.

Бібліографічні посилання

1. Венгер Л. А. Еволюція формування системи корпоративного управління: світовий досвід та українська практика / Л. А. Венгер // Актуальні проблеми економіки. - 2007. - № 1 (67).
2. Корпоративное управление: учеб. пособие / под ред. А. П. Шихвердиева. - М. : Изд-во Академии Государственной службы, 2003. - 92 с.
3. Круш П. В. Формування та розвиток моделі корпоративного управління в трансформаційній економіці / П. В. Круш, О. П. Кавчиш, А. В. Гречко. - К. : Центр навч. літ-ри, 2007. - 267 с.
4. Ульянова Н. П. Path dependence в конкуренції civil law и common law [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ecsocman.edu.ru/db/msg/211419.html>
5. Паламарчук Г. Трансформування організаційних структур в економіці України / Г. Паламарчук, О. Паламарчук // Економіка України. - 2005. - № 12. - С. 40-46.
6. Павлов В. І. Корпоративне управління в акціонерних товариствах / В. І. Павлов, О. А. Мишко. - Рівне, Луцьк : Надстир'я, 2006. - 177 с.
7. Принципи корпоративного управління України, затверджені рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 11 грудня 2003 р. № 571.
8. Русинов Ф. М. Теория корпоративного управления неустойчивым состоянием экономики / Ф. М. Русинов, Е. В. Попова. - М. : Изд-во Рос. экон. акад., 2002. - С. 60.
9. Савельева Т. М. Сучасна практика корпоративного управління / Т. М. Савельева // Схід. - 2001. - № 4. - С. 20-22.
10. Шеремет О. Удосконалення корпоративного управління / О. Шеремет // Економіка України. - 2004. - № 1. - С. 34-41.

Надійшла до редколегії 15.02.10

УДК 330.101.541

М. І. Макаренко

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»

МАКРОЕКОНОМІЧНА ВОЛАТИЛЬНІСТЬ УКРАЇНАХОЧЕС

Висвітлено рівні та чинники неоднакової макроекономічної волатильності в країнах Чорноморського економічного співробітництва в умовах сучасної фінансово-економічної кризи. Запропоновано авторський підхід до оцінки волатильності динаміки реального ВВП.

Ключові слова: макроекономічна волатильність, реальний ВВП, Організація чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС).

Вступ. На сьогодні країни ОЧЕС, як і багато інших держав, опинилися в нетах світової фінансово-економічної кризи. За хвилину турбулентності на національних та світовому фінансовому ринках настав період напливу зовнішніх шоків,

© М. І. Макаренко, 2010

коли реальні сектори країн гостро відчули скорочення сукупного попиту, зростання рівня безробіття та згорання виробництва. Країни з різною економічною структурою, вступивши у смугу макроекономічної нестабільності, неоднаково відреагували на її прояви. Якщо країни зі значним невикористаним потенціалом нарощування внутрішнього споживання мали результатом лише певне зниження темпів зростання реального ВВП та експорту, то більшість країн, тісно пов'язаних із міжнародними ринками товарів, послуг і капіталів, насамперед відчули спричинену кризою внутрішньокраїнну локалізацію споживчого попиту, послаблення транскордонних потоків ресурсів і готової продукції.

Рівень мінливості реальних показників економіки під впливом зовнішніх шоків ми розглядаємо як макроекономічну волатильність, обумовлену внутрішньою структурою економіки та її інтегрованістю до світогосподарської системи. Відтак видається актуальним визначення чинників підвищеної волатильності макроекономічних показників як в окремих країнах, так і в їх регіональних об'єднаннях під впливом сучасної глобальної нестабільності.

Термін «макроекономічна волатильність» зустрічається досить часто в англійській спеціальній літературі. Під нею розуміють мінливість, високу амплітуду коливань макроекономічного параметра за певних умов. Проте кількісна визначеність поняття залишається доволі «розмитою», такою, що потребує додаткового аналізу.

Постановка завдання. Мета статті полягає у визначенні рівня макроекономічної волатильності серед країн ОЧЕС, виявленні провідних чинників кризової деструкції економіки. Методологічну базу дослідження сформували праці вітчизняних та зарубіжних авторів, інформаційно-аналітичні та статистичні матеріали міжнародних організацій. У ході дослідження використовувались методи аналізу та синтезу, порівняння, динамічних рядів, економіко-математичні моделі.

Результати. Напередодні теперішньої світової кризи країни ОЧЕС розвивалися досить впевненими темпами. Незважаючи на структурну та рівневу неоднорідність вони мали загалом досить високу динаміку економічного зростання (табл. 1).

Таблиця 1

Темпи приросту реального ВВП країн ОЧЕС у 2003-2007 рр., % [3]

Країни	2003	2004	2005	2006	2007
Азербайджан	10,5	10,4	24,3	30,6	23,4
Албанія	5,8	5,7	5,5	5,0	6,0
Болгарія	5,0	6,6	6,2	6,3	6,2
Вірменія	14,0	10,5	14,0	13,3	13,8
Греція	5,4	4,6	3,8	4,2	4,0
Грузія	11,1	5,8	9,6	9,4	12,4
Молдова	6,6	7,4	7,5	4,0	5,0
Росія	7,3	7,2	6,4	7,4	8,1
Румунія	5,2	8,4	4,1	7,9	6,0
Сербія	2,5	8,4	6,2	5,7	7,3
Туреччина	5,3	9,4	8,4	6,9	4,9
Україна	9,6	12,1	2,7	7Д	7,3

У результаті за 5 років, що передували сучасній фінансово-економічній кризі, у країнах Чорноморського економічного співробітництва спостерігалися значні середньорічні темпи зростання економіки (рис. 1).

Найвищими вони були в Азербайджані (19,6 %), де після введення в дію нафтопроводу Баку - Джейхан експорт нафти дозволив нарощувати ВВП небаченими темпами, які в окремі роки перевищували 30 %. Високими середньорічними показниками були також у Вірменії (13,1 %), Грузії (9,6 %). За цим показником Україна посідала четверте місце (7,7 %).

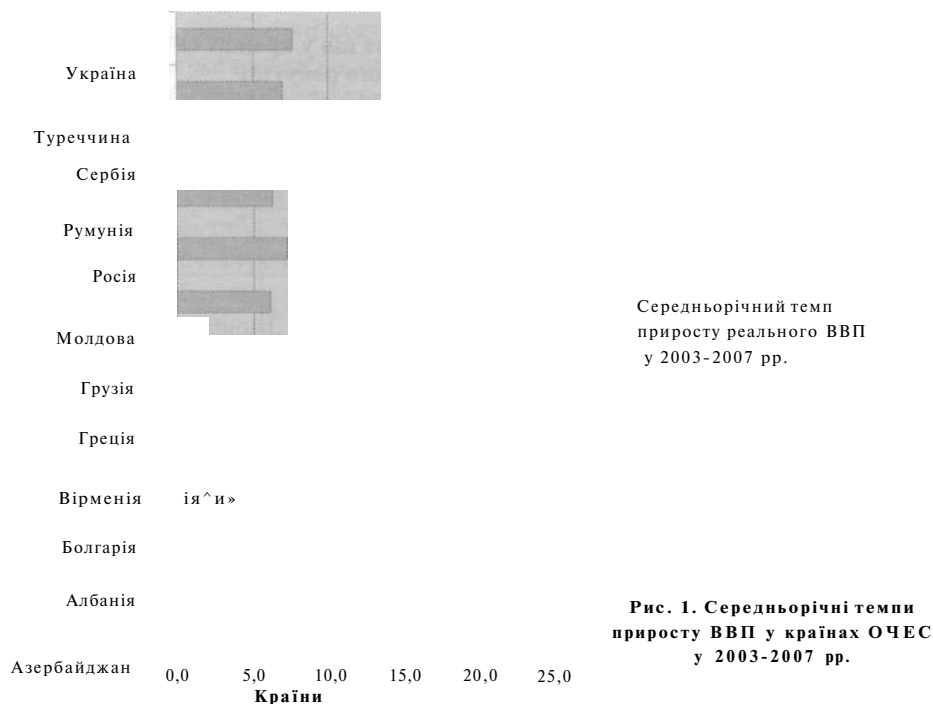

Рис. 1. Середньорічні темпи приросту ВВП у країнах ОЧЕС у 2003-2007 рр.

Цілков пояснюваною була цінова ситуація в досліджуваних країнах. Ті з них, які відзначалися відносно нижчим рівнем цін стосовно європейського та світового рівня, мали підвищену цінову динаміку. Найвищий інфляційний тренд упродовж п'ятирічного періоду спостерігався в Молдові, де середньорічний темп приросту індексу споживчих цін становив 13,2 % (табл. 2). Досить високим цей макроекономічний показник відзначався в Україні (11,8 %), Росії (11,1 %) та Сербії (11,1 %). На протилежному полюсі цінової стабільності перебували країни Євросоюзу. Зокрема, у Греції середньорічний темп інфляції становив 3,4 %, Болгарії - 6,9 %, Румунії - 8,7 % (хоча такі значення показника були істотно вищими за ті, що визначені Маастрихтськими критеріями). До того ж Греція як країна - член зони євро, беззаперечно, мусила б підтримувати інфляцію на рівні, нижчому за 3 %. Відтак курсові коливання євро щодо долара та інших валют на початку 2010 року значною мірою обумовлені недотриманням вимог цінової стабільності та бюджетних обмежень окремими країнами зони євро в попередній період.

Між тим найбільш усталена цінова динаміка серед країн ОЧЕС спостерігалася в Албанії (2,6 %) та Вірменії (4,4 %), що для економік транзитивного типу є цілком прийнятним показником.

Сучасній фінансово-економічній кризі передувала стабілізація курсів національних валют, яка ознаменувалась переважно їх зміцненням у 2003-2007 рр. Найбільш стабільною в зазначений період виявилась українська гривня, стосовно якої коефіцієнт варіації становив 2,46 % (табл. 3). Незначних коливань (за коефіцієнтом варі-

ації) зазнавали також азербайджанський манат (5,02 %), молдовський лей (5,05 %) та турецька ліра (5,52 %). Найбільш виразну тенденцію до ревальвації мав вірменський драм, через що коефіцієнт варіації вийшов за 10-відсоткову межу незначних коливань і сягнув 14,93 %. Схожу, але менш агресивну ревальваційну динаміку демонстрували також болгарський лев та євро у Греції (з коефіцієнтом варіації по 12,43 %).

Таблиця 2

**Темпи приросту індексу споживчих цін у країнах ОЧЕС
(% до грудня попереднього року) [3]**

Країни	2003	2004	2005	2006	2007
Азербайджан	3,6	10,4	5,5	11,4	19,5
Албанія	3,3	2,2	2,0	2,5	3,1
Болгарія	5,6	4,0	7,4	6,1	11,6
Вірменія	8,6	2,0	-0,2	5,2	6,6
Греція	3,1	3,1	3,5	3,2	3,9
Грузія	7,0	7,5	6,2	8,8	11,0
Молдова	15,7	12,6	10,1	14,1	13,4
Росія	12,0	11,7	10,9	9,0	11,9
Румунія	14,1	9,3	8,6	4,9	6,6
Сербія	7,8	13,7	17,7	6,6	10,1
Туреччина	18,4	9,4	7,7	9,7	8,4
Україна	8,2	12,2	10,3	11,6	16,6

Таблиця 3

**Динаміка курсу долара в економіках країн ОЧЕС
(одиниць національної валюти за долар) [3]**

Країни	2003	2004	2005	2006	2007	Коефіцієнт варіації, %
Азербайджан	0,98	0,98	0,95	0,89	0,86	5,02
Албанія	121,90	102,80	99,88	98,00	91,27	15,42
Болгарія	1,73	1,57	1,57	1,56	1,43	12,43
Вірменія	578,78	533,99	457,73	416,02	394,32	14,93
Греція	0,88	0,80	0,80	0,80	0,73	12,43
Грузія	2,15	1,92	1,81	1,78	1,66	10,11
Молдова	13,94	12,33	12,60	13,13	12,14	5,05
Росія	30,70	28,80	28,30	27,19	25,58	6,86
Румунія	3,32	3,26	2,91	2,81	2,44	10,72
Сербія	57,60	58,38	66,71	66,89	58,45	6,48
Туреччина	1,50	1,42	1,34	1,43	1,29	5,52
Україна	5,33	5,32	5,12	5,05	5,05	2,46

Входження у кризовий стан країн ОЧЕС відбулося впродовж 2008 року. Для більшості з них фінансові потрясіння та початок рецесії виробництва припали на друге півріччя, коли досить виразними стали тенденції до впливу іноземного капіталу з національних економік, скорочення обсягів іноземних інвестицій, стискання зовнішнього попиту та різке зниження світових цін як на сировинно-енергетичні, так і готові товари.

З метою визначення рівня волатильності національного виробництва для кожної з країн ОЧЕС були розраховані коефіцієнти варіації темпів приросту реального

період характеризувався типовими показниками зростання виробництва, цін та валютних курсів. Проте світова фінансово-економічна криза виявила неоднаковий внутрішній «імунітет» до зовнішніх збурень. Запропонована у статті методика кількісної оцінки волатильності динаміки ВВП дозволяє виявити економіки, найчутливіші до циклічних коливань. Подальші розробки в цьому напрямі можуть стосуватися поглибленого аналізу причин високої амплітуди циклічних коливань та розробки заходів на її згладжування.

Бібліографічні посилання

1. **Шан Иин Вей.** Глобальное шестивие «эронита»: как непрозрачные внутренние сделки подрывают финансовые рынки в мире / Шан Йин Вей, Хедер Милкевич [текст] // Экономический вестник о вопросах переходной экономики. - 2004. - № 2. - С. 8-10.
2. **Blanchard O.** News, Noise, and Fluctuations: an Empirical Exploration / Olivier J. Blanchard, Jean-Paul L'Huillier, Guido Lorenzoni // NATIONAL BUREAU OF ECONOMIC RESEARCH. - NBER Working Paper Series. - Working Paper 15015 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.nber.org/papers/w15015>
3. IMF Data Base [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2009/02/weodata/WEEOct2009all.xls>
4. EU and Black Sea Regional Cooperation. Report on the International Workshop. - Berlin, 2007. - March 26-27. - 9 P.
5. **Cioroianu A.** The BSEC in Its Fifteenth Anniversary / A. Cioroianu // Black Sea Economic Cooperation: Fifteen Years of Regional Activity (1992-2007). Views by Foreign Ministers and Heads of BSEC Institutions. - Athens: International Centre for Black Sea Studies, 2007. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.icbss.org/index.php?option=com_docman&task=docdownload&gid=400
6. **Максименко І.** Перспективи розвитку відносин в рамках ОЧЕС: нові можливості для активізації співпраці / І. Максименко // Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Организации Черноморского экономического сотрудничества: Материалы шестой международной научно-практической конференции. - Донецк - Одесса, 2008. - Т. 1. - С. 284-294.

Надійшла до редколегії 19.02.10.

УДК 339.9

А. А. Мещеряков, В. О. Гордієнко*

*Академія митної служби України, м. Дніпропетровськ
Дніпропетровська державна фінансова академія*

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

На основі аналізу структури економіки України та з використанням кореляційно-регресійної моделі встановлено вплив структури економіки України на показники ВВП на душу населення. Обґрунтовано необхідність забезпечити провідну роль інноваційного (передусім машинобудування) та соціального (група «Б») секторів у структурі економіки.

Ключові слова: конкурентоспроможність, структура економіки, ВВП на душу населення, промисловість, галузь, інноваційна політика, гірничо-металургійний комплекс.

Вступ. Україна належить до індустріальних країн світу, має один із найбільших в Європі структурно розгалужений промисловий комплекс. Структура промисловос-